

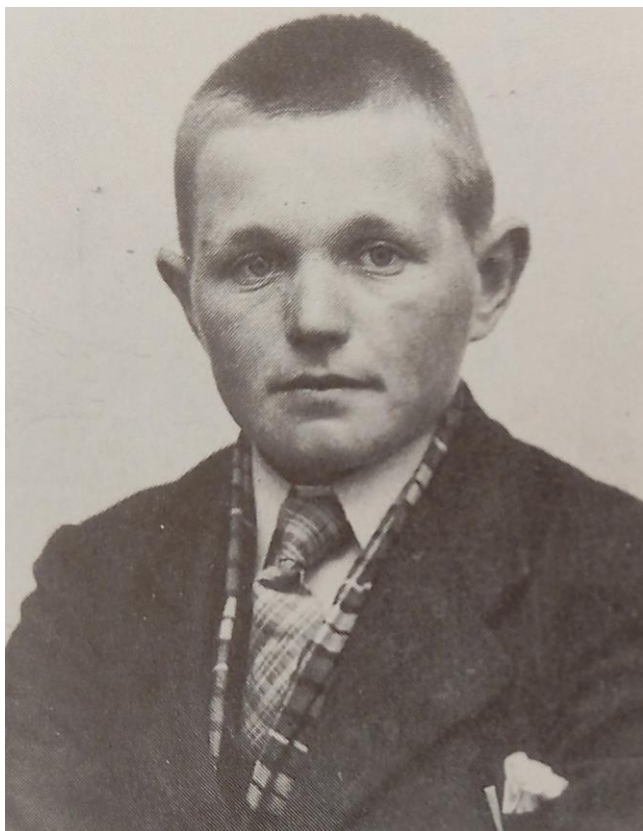
Het oorlogsverhaal van Jan Swinkels

Door Jos Denissen, redactie Stef Vossen

A.A.A. M. Smits heeft in 1994 het verhaal van de vijf 'stoute' jongelui, dat door Jan Swinkels werd verteld, vastgelegd in zijn boek "Moergestel 1940-1944".

Jan, die op 2 juni 1926 is geboren in Haaren (N.Br.), was dus nog net 17 jaar toen hij werd opgepakt.

Het bijzonder verhaal vindt u hier bewerkt en uitgebreid met de informatie van oudere bewoners en de weduwe van Jan, mevrouw Dien Swinkels-Walschots.

Moergestel, carnaval 1944

Zondag 20 februari 1944 was het eigenlijk carnaval. Omdat een dergelijk evenement door de Duitsers verboden was, werd carnaval in die tijd niet gevierd in Midden-Brabant. De katholieke kerk had in de dagen voor Aswoensdag het veertigurengebed. Dit hield in, dat er gedurende 40 uren voor de vasten begon, altijd iemand in de kerk was om te bidden. De Moergestelse jongelui Jan en Jaon op 't Hoog van de Oirschotseweg, Jan Swinkels (werkte bij Marinus Vugts van de 4 Winden), Theo Mulders (van de Vossenhoorn) en Denis Ketelaars moesten van hun ouders op die bewuste zondag ook

een aantal uren gaan bidden.

Dansen in Tilburg

De jongens, allen rond de 18 jaar, hadden daar na jaren van onderdrukking totaal geen zin in en besloten naar Tilburg te rijden om daar te gaan dansen.

Ze stalden hun fietsen bij café Voskens op de huidige Korte Heuvel en gingen te voet verder naar de Heuvelstraat. Daar had Ton Smets een dansschool, die via een steegje te bereiken was. De Moergestelse jongelui waren niet als enigen op het idee gekomen om eens een middagje gezellig uit te gaan. Het was enorm druk in de stad.

Jan Swinkels sloot de rij van het groepje Moergestelnaren.

Oggepakt door Duitse soldaten

Plotseling stond het vol met Duitse soldaten, die naar alle aanwezigen schreeuwden; "Einsteigen". De Moffen hadden de hele straat afgezet. Iedereen werd in gereedstaande militaire vrachtwagens geduwd. Alle jongeren werden opgepakt wegens samenscholing. Later zouden ze beschouwd worden als politieke gevangenen. Er was namelijk een jongen uit Diessen bij, die een strooibiljet van de Geallieerden in zijn zak had. De Duitsers waren van menig dat de Moergestelse jongens ook bij de "daders" hoorden. Ze werden eerst 4 dagen opgesloten in de Willem II-kazerne, waar het verhoor plaatsvond. Dat gebeurde op de Duitse manier. Ze werd beschuldigd van het aanwezig zijn bij een samenscholing gericht tegen de Duitsers. Er was geen mogelijkheid om je te verweren en een advocaat kreeg je sowieso niet. De jongens werden veroordeeld en in de cellen van de kazerne opgesloten. Uit balorigheid begonnen de jongelui maar liedjes te zingen. Onder andere met de tekst: "Een, twee, drie, vier, vijf, zes, Tontje Smets geeft dansles". De jongelui zagen het gehele gebeuren als een stomme grap en beseften niet wat hun nog te wachten stond.

Doorgangskamp Amersfoort

Ze werden daarna naar het Huis van Bewaring Den Bosch vervoerd en vandaar uit naar het 'Doorgangskamp' Amersfoort. Dit kamp is bekend van o.a. de Vier van

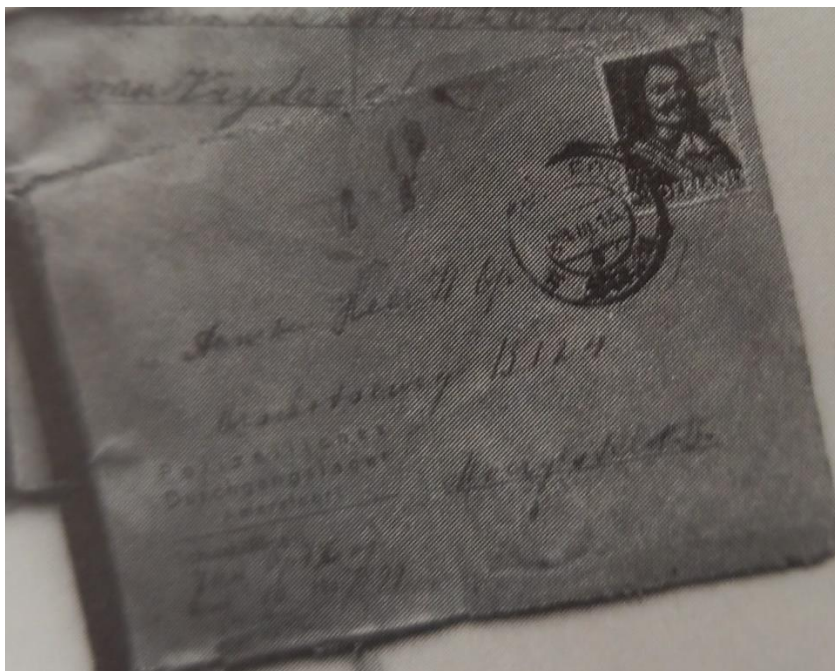

Kamp Amersfoort

Breda (later de Drie); Josef Kötalla, Will Lages (overleed in 1971), Ferdinand Aus der Funten en Franz Fischer!. Deze kampbewakers hadden zich schuldig gemaakt aan de mishandeling van gevangenen. In veel gevallen leidde dat tot de dood. Ze werden na de oorlog veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf, welke ze tot 1982 in Breda uitzaten.

De jongens werden kaal geschoren en moesten 6 weken in het kamp blijven. Jan, die bij zijn arrestatie goed 62 kilo woog, kwam er met slechts 45 kilo weer uit. Bij het vrijlaten werden de jongens opnieuw kaalgeschoren. Bij aankomst kregen ze een oud uniform met daarop ter hoogte van het hart aan de voor- en achterzijde een rode cirkel. Dit was bedoeld om het mikpunt voor de bewakers aan te geven als een gevangene probeerde te ontsnappen. In het kamp waren ongeveer 4000 mannen ondergebracht. Het stikte er van de luizen en ander ongedierte dat niet kapot te krijgen was, hetgeen zorgde voor een enorme jeuk. Met als gevolg huidwonden door het krabben.

Jan had een nummer gekregen, nl. 7901. De broers Jan (nummer 7899) en Janus (nummer 7900) op 't Hoog hebben op 24 maart 1944 allebei een brief naar huis

De envelop, die de gebroeders Op 't Hoog verstuurd

geschreven. Ze mochten natuurlijk niet vertellen, hoe slecht het was in het kamp en schreven dus braaf dat, ze het er naar omstandigheden goed stelden. Gezinsleden van hen waren aan de poort van het kamp geweest, maar werden natuurlijk niet toegelaten.

Op het briefpapier, dat door de Duitsers aan de gevangenen werd gegeven, stond de

volgende tekst (in het Duits);

“Verordening van de kampleiding: De gevangenen mogen per maand een brief schrijven en een ontvangen. De ontvangst van pakketten is verboden. Geldzendingen tot een hoogte van maximaal 20 gulden per maand zijn toegestaan en wel door middel van een postwissel. Aanvragen aan de kampcommandant zijn nutteloos en worden niet beantwoord”.

De brieven werden natuurlijk gecensureerd en men mocht niet over de kantlijnen schrijven.

De gevangenen moesten in het kamp hard werken. Jan Swinkels moest er generatorenbrandhout klaarmaken en versjouwen. En daarna, met beperkte middelen, de plaats egaliseren. De jongens zagen er allerlei mishandelingen en moordpartijen (waarover ze nooit spraken).

Gebroken neus

Jan heeft aan zijn vrouw een tweetal verhalen verteld over de toestand in het kamp. Jan moest op een gegeven moment bij een leidinggevende aan het bureau komen. Deze gaf hem een bevel in het Duits. Jan kende geen Duits en begreep het bevel niet. De Duitser sloeg hem daarop boven op zijn neus, die brak en bloedde flink. De wond raakte erg ontstoken, maar medische hulp werd er niet gegeven. Jan moest zijn verdere leven met een zwaar beschadigde, zogenaamde 'boksersneus' als aandenken aan die bruut, rondlopen.

Bloedhond

Het tweede verhaal is veel gruwelijker. In het kamp was een kleine, met metershoog prikkeldraad omheinde, vierkante ruimte. Bij wijze van straf en voorbeeld werd een gevangene daarin geschopt. Daarna werd er een bloedhond, die het slachtoffer van

alle kanten beet, op het slachtoffer los gelaten. De arme man kon geen kant op, want al zijn vlucht pogingen strandden in het prikkeldraad. De "opvoeding show" duurde net zo lang tot het slachtoffer dood was. Alle gevangenen moest

toekijken, zodat ze wisten wat hen te wachten stond bij "verkeerd" gedrag. Op de plaats van de misdaad ligt nu een keurig verzorgd bloemenperk.

Ondergedoken na thuiskomst

Jan Swinkels is na thuiskomst voorzichtigheidshalve ondergedoken bij de, achteraf gelegen, ontginningsboerderij van Christ Donkers (Floraweg). De bevrijding betekende voor hem dan ook echt een bevrijding.

Uitzending naar Indië

Jan werd in 1946 ook nog voor drie jaar naar Indië gestuurd en heeft zo van twee kanten een portie ellende op zijn dak gekregen. Na zijn huwelijk met Dien Walschots bleef hij in Moergestel wonen, waar hij jarenlang deel uitmaakte van de gemeenteraad. Jan stierf 28 december 1997 in de leeftijd van slechts 71 jaar.

Ook Jan van Gorp (van de Oisterwijkseweg, de Moergestelse opa van de Oisterwijkse wethouder Dion Dankers) werd, om voor onbekende redenen, een tijd opgesloten in Kamp Amersfoort.

Jos Denissen

Bronnen: *Moergestel 1940-1944 door A.A.M. Smits (1994)*

Gesprekken met diverse oudere inwoners van Moergestel en mevrouw Swinkels